

Molecular officinale
ehk
harilik molekulaardiagnostika

KEDY MEDAR

REGIONAALHAIGLA MOLEKULAARDIAGNOSTIKA MEDITSIINILABORI SPETSIALIST

Tallinn, 01.04.2022

Molecular officinale

- ▶ Molekulaardiagnostika, mis on kliiniliselt laialdaselt kasutatav
  - ▶ viiruste, bakterite, seente tuvastamine
  - ▶ lihtsamad geenimutatsioonid (prognostilised, diagnostilised)
- ▶ Tootja poolt valideeritud CE IVD seadmed ja reaktiivid
- ▶ Osaliselt või täielikult automatiseeritud töövood
- ▶ Labor on võimeline analüüsima suhteliselt lühikese ajaga üsna suure arvu proovimaterjale

Taraxacum officinale ehk
harilik võilill

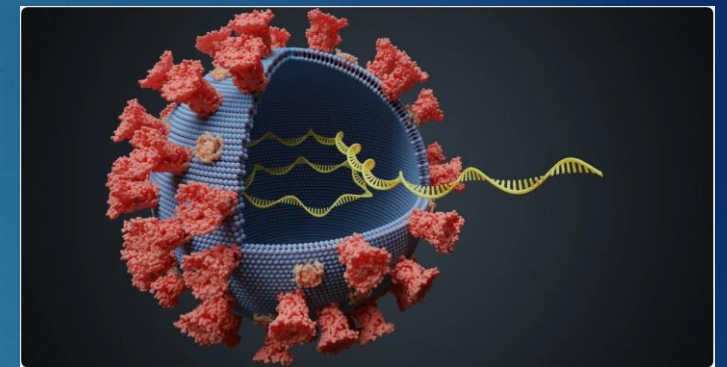
Fotod: Silvia Jänes, Kedy Medar

Kuidas tuvastada patogeeni?

1. Otsida tekitajat

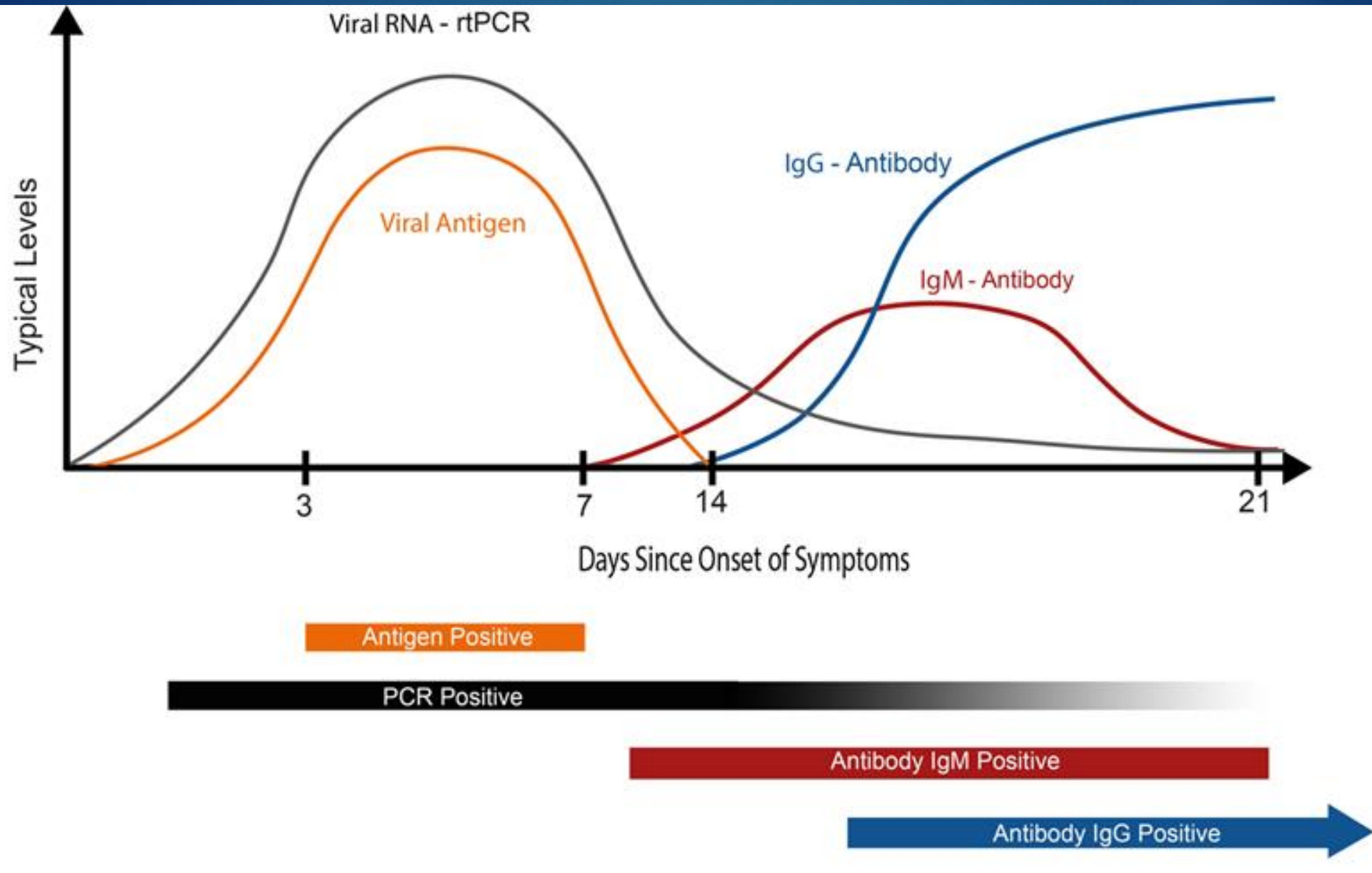
- ▶ **bakterikultuuri** väljakasvatamine sobival söötmel – mikrobioloogia
- ▶ haigustekitaja pinnal paiknevad valgud jm struktuuriüksused ehk **antigeenid** – immunoloogia
- ▶ viiruse/bakteri **DNA/RNA** tuvastamine – molekulaardiagnostika

2. Otsida organismi vastust tekitajale

- ▶ organismi vastus haigustekitajale ehk **antikehad** - immunoloogia

Molekulaardiagnostika

- ▶ Põhiline meetod on PCR ehk polümeraasi ahelreaktsioon – ehk kuidas peaaegu mitte millestki teha midagi
- ▶ Meetodi võimalused:
  - ▶ võimaldab väga väikesest DNA/RNA kogusest luua miljoneid koopiaid
  - ▶ väga täpne ja tundlik
  - ▶ kiire ja tehniliselt suhteliselt lihtne meetoodika
- ▶ Meetodi piirangud:
  - ▶ erinõuded ruumidele ja töökeskkonnale
  - ▶ leiad seda, mida otsid

Molekulaardiagnostika

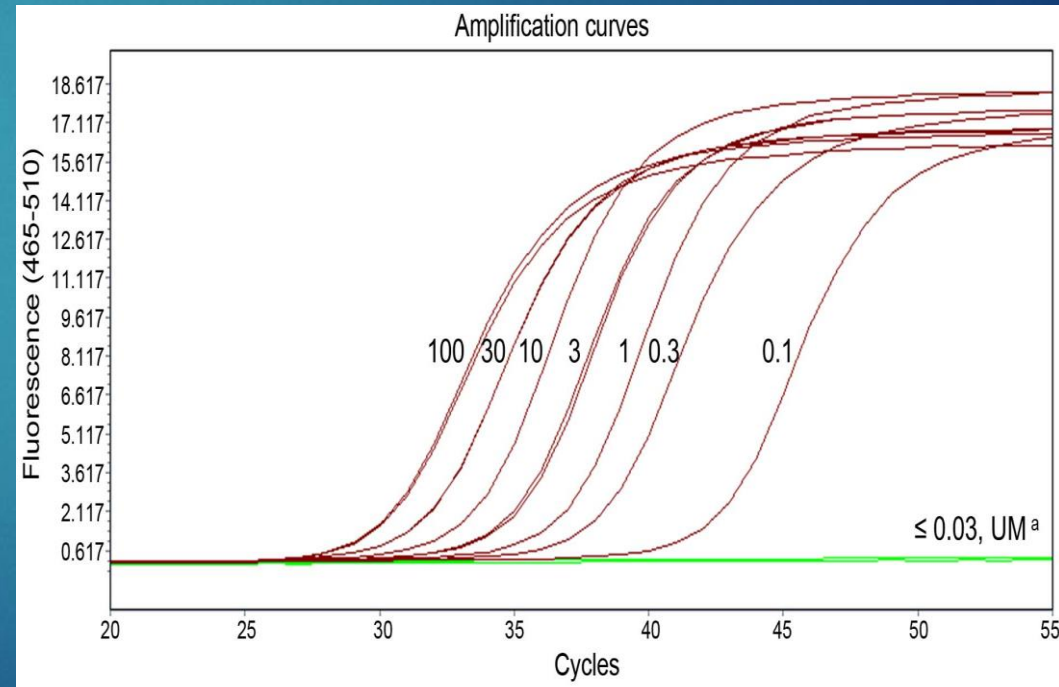
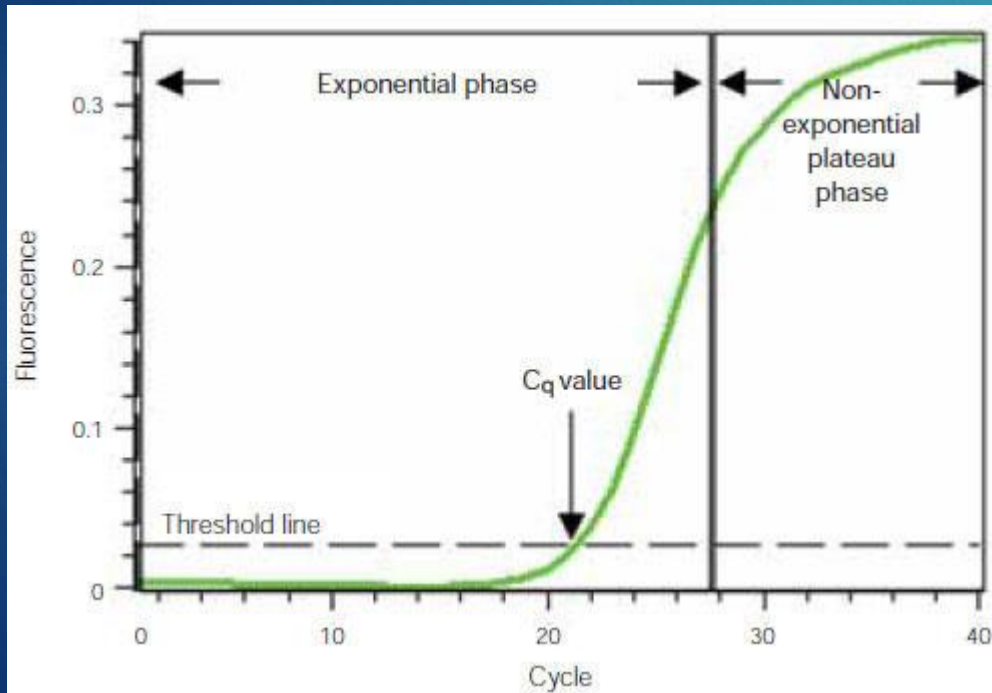
► Kvalitatiivsed uuringud

POS/NEG

CT väärtus

► Kvantitatiivsed uuringud

c/ml

Respiratoorsed viirused

- ▶ Gripp A/B + RSV + SARS-CoV-2

- ▶ SARS-CoV-2

- ▶ Respiratoorsete viiruste paneel

bokaviirus, rinoviirus, koroonaviirus (NL63, 229E, OC43), adenoviirus, metapneumoviirus, enteroviirus, paragripiviirus

- ▶ Respiratoorsete bakterite panel

Chlamydophila pneumoniae, *Mycoplasma pneumoniae*, *Legionella pneumophila*, *Bordetella pertussis*, *Bordetella parapertussis*, *Streptococcus pneumoniae*, *Haemophilus influenzae*

Sooleinfektsioonid

► Sooleinfektsioonide viiruste paneel

rotaviirus, adenoviirus, noroviirus GI(GII), astroviirus, sapoviirus

► Sooleinfektsioonide bakterite paneel

Salmonella spp., *Shigella* spp., *Vibrio* spp.,
Campylobacter spp., *Yersinia enterocolitica*,
Aeromonas spp., *C. difficile* toksiinid, *E. coli* O157,
tx1 /tx2 Shiga, EPEC, ETEC, EAEC

Meningiit ehk ajukelmepõletik

► Meningiiditekitajate viiruste paneel

herpesviirus 1/2, Varicella zoster viirus, Epstein-Barr viirus, tsütomegaloviirus, inimese herpesviirus 6 ja 7, adenoviirus, parehoviirus, enteroviirus, parvoviirus B19, mumpsiviirus

► Meningiiditekitajate bakterite paneel

Neisseria meningitidis, *Listeria monocytogenes*, *Haemophilus influenzae*, *Streptococcus agalactiae*, *Streptococcus pneumoniae*, *Escherichia coli* K1

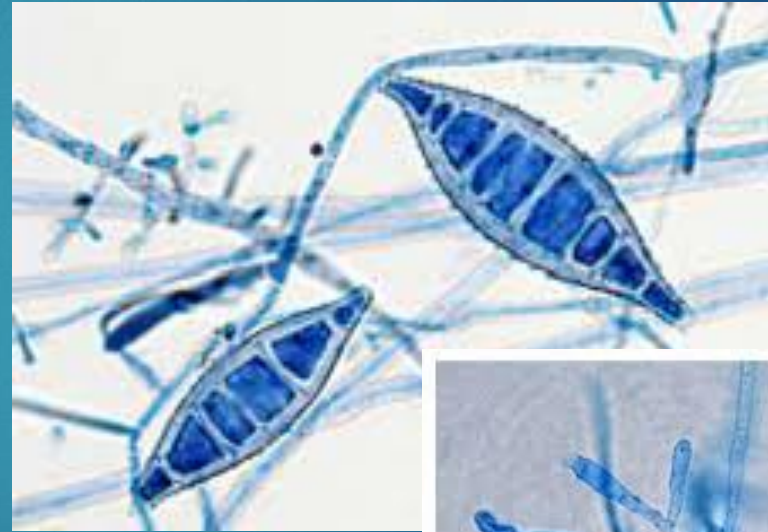
Seksuaalsel teel levivad infektsioonid

- ▶ STI paneel: *Chlamydia trachomatis*, *Neisseria gonorrhoeae*, *Trichomonas vaginalis*, *Mycoplasma genitalium*
- ▶ Inimese herpesviiruse (HSV) tüüp1 ja 2 paneel
- ▶ Inimese papilloomiviiruse (HPV) kõrgriski genotüüpide paneel (**16, 18, 45**, 31, 33, 35, 39, 51, 52, 56, 58, 59, 66, 68)

Seeninfektsioonide diagnostika

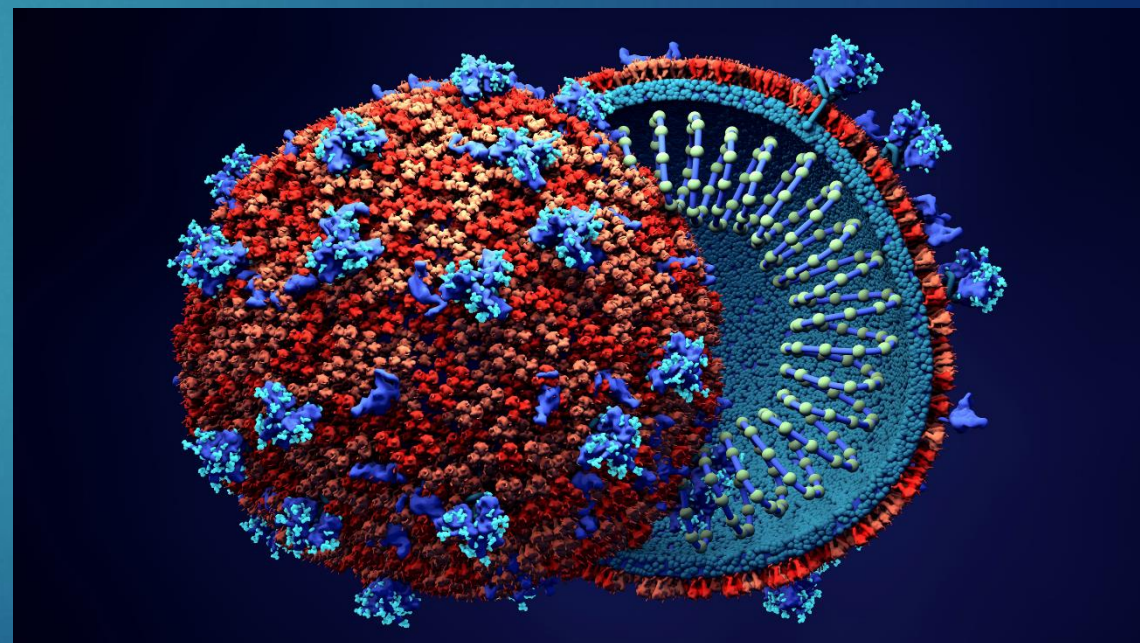
- ▶ Dermatofüütide paneel
(*Candida albicans*,
Trichophyton erinevad alaliigid,
Microsporum alaliigid,
Epidermophyton floccosum)
- ▶ *Candida* alaliikide määramine

Kvantitatiivsed uuringud (koopiat/mL)

Viiruskoormuse jälgimiseks vereplasmast:

- ▶ HIV-1
- ▶ HBV – hepatiit B
- ▶ HCV – hepatiit C
- ▶ EBV – Epstein-Barr viirus
- ▶ CMV – tsütomegaloviirus

Inimese geenide uuringud

- ▶ Prognostilised markerid, mille positiivne tulemus toetab diagnoosi ning aitab hinnata haigestumise riski
- ▶ **HLA-B27 geenialleel**
  - ▶ Anküloseeriva spondüliidi jt spondülo-artropaatiate kahtlus
- ▶ **Faktor V Leiden ja faktor II protrombiin mutatsioonid**
  - ▶ Pärilik trombofilia, on tingitud vere hüübimisel osalevate valkude geenimutatsioonidest
  - ▶ Sagedamini esinevad mutatsioonid on faktor V Leiden (G1691A) ja faktor II protrombiin (G20210A) geenimutatsioonid

Täna tähelepanu eest!

Viited:

- ▶ illustratsioonid
  - ▶ Getty Images, Shutterstock
- ▶ Võilille foto
  - ▶ www.looduspilt.ee